Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

Perustuslakivaliokunnan pyydettyä minulta asiantuntijalausunnon *hallituksen esityksestä 231/2016 vp Eduskunnalle laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta* esitän kohteliaimmin seuraavaa.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yleisestä asumistuesta annettua lakia. Opiskelijat siirrettäisiin yleisen asumistuen piiriin niin, että opiskelijoiden oikeus asumistukeen ratkaistaisiin yleisestä asumistuesta annetun lain perusteella.

Lakiin tehtäisiin järjestelmien yhdistämisestä johtuvia muutoksia. Yleisen asumistuen myöntämisessä huomioon otettavia tuloja muutettaisiin siten, että opintotuen opintoraha otettaisiin tulona huomioon.

Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Perustuslain 16 §:n 2 momentti ja 19 §:n 4 momentti

Ehdotusta on tarkasteltava perustuslain 19 §:n 4 momentin kannalta. Sen mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea asumisen omatoimista järjestämistä. Muotoilu on yleinen eikä sitä ole kohdennettu esimerkiksi lainsäätäjään, kuten on tehty saman pykälän 2 ja 3 momentissa. Tällä perustuslain kohdalla ei ole itsenäistä merkitystä tässä yhteydessä.

Ehdotusta tulee mielestäni tarkastella myös perustuslain 16 §:n 2 momentin kannalta. Sen mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykyjensä ja erityistarpeidensa mukaisesti muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden estämättä. Säännöksellä on asetettu julkiselle vallalle muun muassa velvollisuus huolehtia siitä, että varattomuus ei estä opetuksen saamista (PeVL 14/2003 vp). Oikeus saada muuta kuin perusopetusta varattomuuden estämättä on turvattava sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään. Sääntelyvaraus edellyttää oikeuden

turvaamista koskevien säännösten antamista lailla mutta jättää sääntelyn tarkemman sisällön lainsäätäjän harkintavaltaan.

Opintotukijärjestelmä ei sitä vastoin vallitsevan kannan mukaan kuulu perustuslain 19 §:n 2 momentin suojaamaan perustoimeentulon turvaan. Opiskelun aikaiseen toimeentuloon on voitava luoda joustavampia malleja. Näin totesi jo Perusoikeuskomitea (1993).

Yleisesti ottaen **asumistukea** koskevalla sosiaaliturvalla on merkitystä etenkin perustuslain 19 §:n 2 momentin tarkoittaman perustoimeentulon turvan kannalta (PeVL 10/2011 vp ja 17/2014 vp). Perustuslaissa ei kuitenkaan ole turvattu mitään nimenomaista perustoimeentulonjärjestelmää tai nykyistä asumistukilainsäädäntöä.

Asumistuen menetys on osalle opiskelijoista sen suuruinen (100 euroa/kk), minkä perustuslakivaliokunta on aiemmin katsonut olevan merkityksellinen perustuslain 19.2 §:n perustoimeentulon turvan kannalta (PeVL 17/2014 vp) yleisen asumistuen osalta. Kun opiskelijoiden kohdalla voidaan omaksua joustavampia toimeentulomalleja, en suoraan siirtäisi kannanottoa tähän yhteyteen. Asumistuki voitaisiin opiskelijoiden kohdalla korvata myös muilla tukimuodoilla. Tietenkin jotkin rajat opintotuen heikennyksilläkin on, mutta ne eivät tässä tapauksessa ylity, vaikka joissakin tapauksissa asumistuen heikennys voi olla yli em. 100 euroa (viittaan lausuntooni koskien hallituksen esitystä 229/2016 vp).

Edellä sanottu tarkoittaa sitä että tarkastelen asumistukea koskevaa lainmuutosta yhdessä opintotukilakia koskevaa uudistusta ja katson, että kokonaisuutena kyse ei ole sellaisesta heikennyksestä, joka ei mahtuisi PeL 16.2 §:n rajoihin. Kuten hallituksen esityksessä todetaan (s. 26), jos kokonaistarkastelussa otetaan huomioon opintolainan valtiontakauksen korotus 250 eurolla, niin muutos on kuitenkin niiden opiskelijoitten kannalta neutraali, joilla tuen menetys jää alle 250 euroa kuussa. Kaikilla tämä summa ei kuitenkaan riitä, vaan pienellä joukolla kyse on suuremmasta leikkauksesta. En kuitenkaan näe, että perustuslain asettama raja tulisi vastaan. Kyse ei ole olennaisesta puuttumisesta suurimmalle osalle opiskelijoita.

Hallituksen esityksessä valtiosääntöoikeudellinen arvio lähtee sen sijaan lähinnä PeL 19.2 §:stä ja siinä päädytään siihen lopputulokseen, että ”ehdotettavat muutokset eivät merkitse olennaista puuttumista perustoimeentulon turvaan. Asumistuen määrää ei ole turvattu sillä tavoin, että tuet eivät voisi järjestelmää muutettaessa myös pienentyä. Esitys ei näin ollen vaaranna perustuslain 19 §:ssä turvattuja oikeuksia”. Samalla todetaan, että perustuslailla ei ole turvattu mitään nimenomaista lailla säädettyä perustoimeentulojärjestelmää sinänsä vaan ylipäätään yksilön oikeus perustoimeentulon turvaan.

Itse sanoisin edellä esittämini perustein, että esitys ei ole ongelmallinen sen paremmin PeL 16.2 §:n kuin 19.4 §:n kannalta.

Yhteenveto

Edellä mainituin perustein en näe ehdotuksessa valtiosääntöoikeudellisia ongelmia.

Helsingissä marraskuun 22 päivänä 2016.

Liisa Nieminen